

Intense traditie

Componist Joey Roukens is een uitgesproken liefhebber van de dodenmis. Zijn *Bosch Requiem* is een ode aan het genre. 'Iets met de dood en dan die gewijde stemmen.'

door
Nicoline Baartman

ALS je Joey Roukens om een requiem vraagt, dan krijg je een requiem, zonder twist of reserves. 'Ik heb geen moment gedacht: hoe ga ik het genre omzeilen?' Getwijfeld heeft hij evenmin. Al sinds de middelbare school koestert hij de wens een requiem te schrijven. Zijn *Bosch Requiem* is dan ook een eerbetoon aan de rijke traditie, een hommage aan alle prachtige muziek die door de eeuwen heen is geschreven om de doden te gedenken. 'Ik hou van requiems,' zegt Roukens (Schiedam, 1982). Als puber kocht hij op goed geluk een cd van het requiem van Cristóbal de Morales. 'Er stond een plaatje van een monnik op, dat vond ik intrigerend, een componist die priester was.' Een deur ging open naar 'een wereld van indrukwekkende klankschoonheid'. Bovendien was het zijn

'Nee, geen verterende vlammen. Dat idiote, godvrezende wereldbeeld is niet meer van deze tijd'

eerste kennismaking met de renaissance-polyfonie. De requiems van Mozart (Harnoncourt!) en Cherubini volgden. 'Zijn eerste in c-klein

heb ik grijsgedraaid in de uitvoering van koordirigent Matthew Best: een heel eigen klankwereld met een kalme sereniteit en geweldige intensiteit.' Samen met zijn moeder bezocht hij in de Grote Kerk van Vlaardingen het requiem van Fauré en dat van John Rutter. 'Van de traditie wist ik niks, maar het intrigeerde me: iets met de dood en dan die gewijde stemmen. Ooit wil ik ook een requiem schrijven, droomde ik toen.' Dat het er nu van is gekomen, betekent niet dat hij in de startblokken stond of dat het vlotjes ging. 'Die lege notenbalken kunnen erg intimiderend zijn.' Hij werkt intuïtief, achter zijn keyboard tastend naar 'bouwsteentjes', wat dan ook. 'Je kunt de droefenis benadrukken, het verdrietige van de dood; of juist het dramatische, wat Verdi doet, maar ook Berlioz; of je kunt kiezen voor het serene, meer licht dan duisternis. Daar heb ik voor gekozen.'

Troostcultuur

Hij weet zich – altijd weer – onderdeel van de traditie. In dit geval: van religieuze muziek in het algemeen. 'Zoals ook Stra-

vinsky in zijn *Psalmensymfonie* of gelovige componisten als Pärt of Goebaidoelina teruggrijpen op oude vormen.' Zijn eigen geloof verdampte al snel na de christelijke basisschool, toch is zijn doel feitelijk niet anders dan dat van De Morales – hoe lastig het ook is daar de juiste woorden voor te vinden. 'Troost is een vervuild woord geworden, je zou zelfs kunnen zeggen dat de klassieke muziek is verworden tot troostcultuur, met ligconcerten en weet ik wat allemaal.' Vanzelfsprekend bediende hij zich van de traditionele Latijnse teksten, al heet het *Dies Irae* ('Dag van toorn') bij hem kortweg *Dies*; hij heeft er flink in geknipt. Geen 'verterende vlammen' dus: 'Dat idiote, godvrezende wereldbeeld is niet meer van deze tijd.' Maar gaandeweg kreeg hij behoefte aan een tegenwicht, lichter en universeler dan de liturgische oorsprong. 'Het moest niet te zwaar worden.' Dat vond hij in poëzie van onder meer Mark Twain en referenties naar pop en folk. Bij Roukens is het *In Paradisum*, de verlossende hemelgang, ingeklemd tussen intermezzi die het sterven belichten in een meer wereldlijke, berustende context. Zijn requiem kent een *Part One* en een *Part Two*, onderbroken door een uitgeschreven stilte van twee minuten waarin iedereen gaat staan en gaandeweg een tamtamroffel klinkt. Die substantiële stilte benadrukt het rituele karakter van de uitvoering en verwijst naar collectieve herdenkingen zoals die op 4 mei. 'Maar ook voor de dramatische vorm was een pauze nodig,' aldus Roukens. 'Om de geest te resetten voordat het Preludium van *Part Two* begint.'

Toch nog veel nootjes, constateerde hij toen het stuk af was. Hij dacht dat hij iets kalmers had gemaakt. Een nieuw soort Roukens is het wel. 'Waar ik vroeger vooral een romanticus was die heel erg naar Mahler keek, is dit meer georiënteerd op barok, classicisme, zelfs renaissance. Het heeft een bepaalde strakheid en geserreerdheid, hoewel ik tegelijkertijd intensiteit nastreef.' In dat licht moet zijn zorg worden gezien voor een uitvoering die al te *rubato* uitpakt. 'Musici zullen denken als ze mijn lijnen op papier zien: een romantische klassieke lijn, die ga ik met veel pathos spelen. Maar dat moet juist niet.' Expliciet vraagt hij in de speelaanwijzingen om een *baroquelike energy* of waarschuwt hij: *not too bombastic*. En met voorhoudingen en een pulserend ritme zoekt hij soms de grens van de renaissance-pastiche op. Dat balanceren tussen kitsch en wat als goede smaak geldt, vindt hij uitermate aantrekkelijk. 'Liever op het randje, en soms eroverheen, dan dat het allemaal keurig binnen de perken blijft. Componisten die ik erg goed vind, hebben dat ook. Iemand als Puccini, of Korngold, van wie critici ooit zeiden: *more corn than gold*.' Lacht: 'Het einde van het *Agnus Dei* mag wel echt zo intens mogelijk, met het gevaar van – je weet wel.'

Bosch Requiem

van Joey Roukens
door Amsterdam
Sinfonietta en
Nederlands Kamer-
koor

Jheronimus Bosch Art Center

vrij 4 nov, 20.30 uur
Theater Artemis
di 8 nov, 18.45 uur
(Fuse)

Willem Twee

Toonzaal
vrij 11 nov, 12.30 uur
(Dudok Quartet)